

PHÁT HIỆN THÊM MỘT TỜ CHÂU BẢN LIÊN QUAN ĐẾN ĐẢO HOÀNG SA

Phan Thuận An*

Từ tử sách gia đình của con cháu Phò mã Nguyễn Hữu Tiễn (1885-1958) và Công chúa Ngọc Sơn (con vua Đồng Khánh, em vua Khải Định, cô ruột vua Bảo Đại) tại 31 Nguyễn Chí Thanh, Huế, chúng tôi may mắn vừa phát hiện thêm được một tờ châu bản liên quan đến đảo Hoàng Sa. Nay xin cung cấp để góp phần bổ sung vào hồ sơ xác định chủ quyền của Việt Nam đối với hải đảo này.

Tờ châu bản đề ngày 15 tháng 12 năm Bảo Đại thứ 13, tức là ngày 3/2/1939. Nó đặc biệt hơn những tờ châu bản đồng thời khác ở chỗ có đến 2 văn bản khác nhau (một bản bằng tiếng Việt, một bản bằng tiếng Pháp), nhưng liên quan mật thiết với nhau. Chúng tôi tạm gọi đó là văn bản 1 và văn bản 2.

Về hình thức, mỗi văn bản được đánh máy trên một mặt của một tờ giấy cỡ 21,5cm x 31cm. Đây là một loại giấy tốt, chuyên dùng ở Ngự Tiễn Văn Phòng dưới thời vua Bảo Đại. Bởi vậy, ở góc phía trên bên trái của mỗi tờ, ngoài hai hàng chữ Pháp “Palais Impérial” (Hoàng cung) và “Cabinet Civil de Sa Majesté” (Ngự Tiễn Văn Phòng), tờ nào cũng có in dòng chữ Hán “御前文房用箋 Ngự Tiễn Văn Phòng dụng tiên”.

“Tiên” là loại giấy có vẽ hình đẹp làm nền, ngày xưa thường dùng để viết thư, cũng thường gọi là giấy “hoa tiên”.

Trong tập châu bản gồm khoảng 70 tờ đang được bảo quản tại phủ thờ Công chúa Ngọc Sơn, văn bản 2 tuy được sắp xếp ngay sau văn bản 1 theo thứ tự và được gọi là “đính theo” văn bản 1, nhưng nó cũng chứa đựng một nội dung rất quan trọng đối với vấn đề đang xét.

Vì cả hai văn bản đều tương đối ngắn và vì nếu thiếu một trong hai thì văn bản này hoặc văn bản kia đều giảm bớt giá trị, cho nên, chúng tôi xin trưng dẫn toàn bộ nội dung của cả hai để độc giả tiện theo dõi trong khi tìm hiểu các sự kiện liên quan với nhau trong đó.

Văn bản 1

*Huế, ngày 15 tháng 12 năm Bảo-Đại thứ 13
(3/2/1939)*

Ngự-Tiên Văn-Phòng kính tâu:

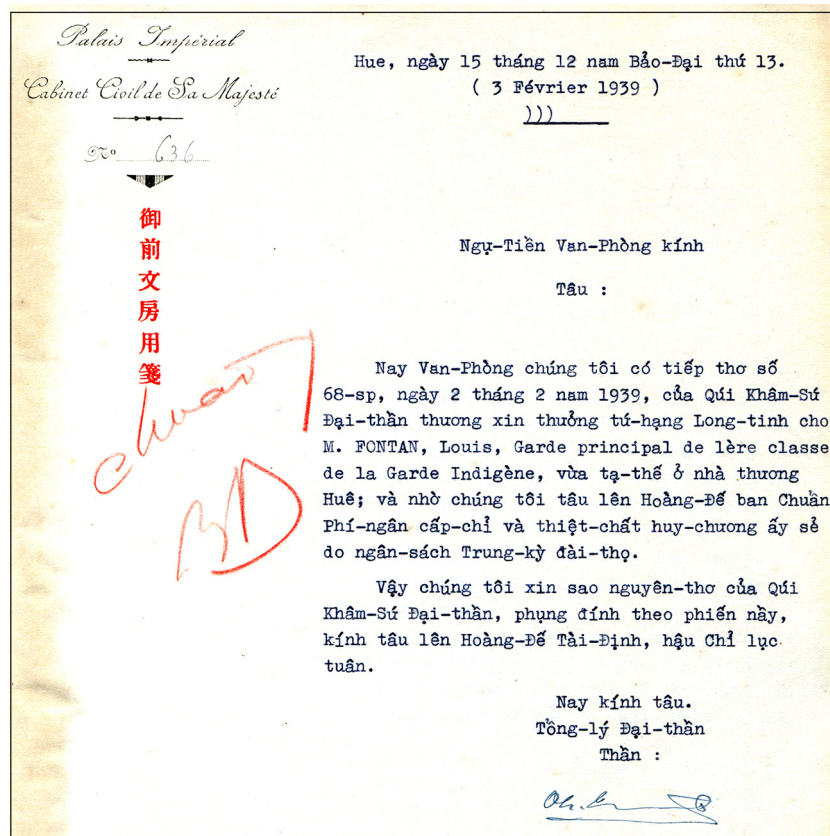
Nay Văn-Phòng chúng tôi có tiếp thư số 68-sp, ngày 2 tháng 2 năm 1939, của Quý Khâm-Sứ Đại-thần thương xin thưởng tứ-hạng Long-tinh cho

* Nhà nghiên cứu Sử học, thành phố Huế.

M. FONTAN, Louis, Garde principal de 1ère classe de la Garde Indigène, vừa tạ-thế ở nhà thương Huế; và nhờ chúng tôi tâu lên Hoàng-đế ban Chuẩn. Phí-ngân cấp-chỉ và thiết-chất huy-chương ấy sẽ do ngân-sách Trung-kỳ đài-thọ.

Vậy chúng tôi xin sao nguyên-thơ của Quý Khâm-Sứ Đại-thần, phụng đình theo phiến này, kính tâu lên Hoàng-Đế Tài-Định, hậu Chỉ lục tuân.

Nay kính tâu,
 Tổng-lý Đại-thần,
 Thần:
 [Ký tên: Phạm Quỳnh].

Văn bản 1

Văn bản 2

Văn bản này gửi từ Tòa Khâm sứ Trung Kỳ đóng ở bờ nam sông Hương và viết bằng tiếng Pháp, nay xin tạm dịch toàn văn như sau:

Huế, ngày 2/2/1939

Khâm sứ Trung Kỳ

Huân chương Bắc đẩu Bội tinh

Kính gửi Ngài Tổng lý Ngự Tiền Văn Phòng, Huế.

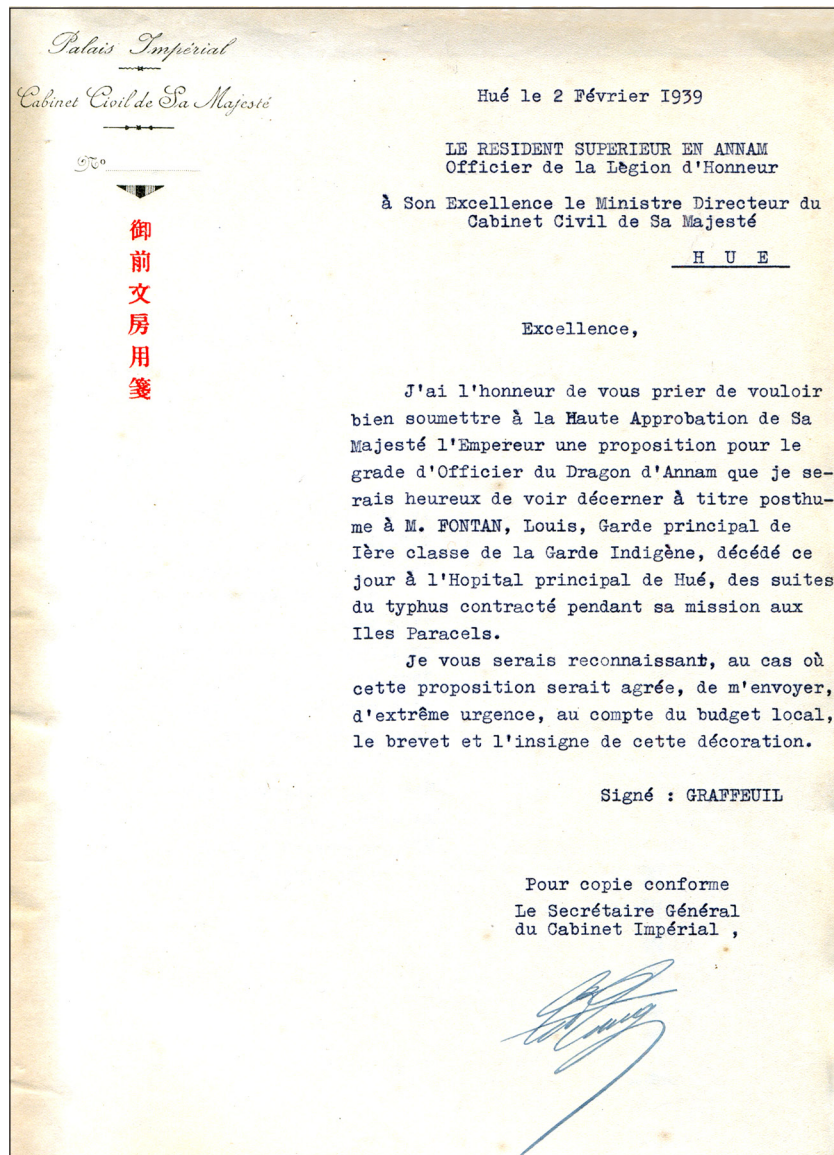
Thưa Ngài,

Tôi kính nhờ Ngài vui lòng tâu lên Đức Kim thượng xin phê chuẩn cho

một đề nghị là truy tặng Long tinh của Nam triều cho ông Louis Fontan là Chánh Cai đội hạng nhất của ngạch lính Khố xanh, vừa tạ thế vào ngày hôm nay tại Nhà thương lớn ở Huế sau khi bị bệnh sốt "typhus" mà ông đã nhiễm phải trong thời gian công tác ở đảo Hoàng Sa.

Trong trường hợp lời đề nghị này được chấp nhận, tôi sẽ rất biết ơn Ngài nếu Ngài gửi thật gấp bằng khen và huy chương ấy cho tôi qua trường mục ngân sách địa phương.

Ký tên: Graffeuil
Sao y nguyên bản
Thương tá Ngự Tiền Văn Phòng
[Ký tên: Trần Đình Tùng].

Văn bản 2

Trong hai văn bản ấy, có một số từ cần được giải thích cho rõ nghĩa hơn.

- *La Garde Indigène*: Ngạch lính Khố xanh. Dưới thời Pháp thuộc, ở nước ta, ngoài đạo quân viễn chinh từ bên Tây qua, lính tráng người Việt tuyển dụng tại chỗ được biên chế vào 1 trong 3 ngạch lính khác nhau. Đó là ngạch lính Khố đỏ ở Bắc Kỳ (Milicien à ceinture rouge, tirailleur tonkinois), ngạch lính Khố vàng ở kinh đô Huế (Milicien à ceinture jaune, garde royal à Hué) và ngạch lính Khố xanh ở mỗi tỉnh (Milicien à ceinture bleue, garde provincial). Ngạch lính thứ 3 này được người Pháp gọi là “Garde Indigène”, nghĩa là lính Bản xứ, chuyên lo bảo vệ an ninh ở từng tỉnh sở tại, tương tự như chức năng của binh chủng “Địa phương quân” sau đó. Tất nhiên, ngạch lính Khố xanh nói chung, mỗi đơn vị lính Khố xanh nói riêng, đều do người Pháp quản lý và chỉ huy.

- *Phiến*: tờ “phiến” là một loại văn bản ngắn gọn do Nội Các hoặc Ngự Tiễn Văn Phòng đệ trình lên vua để xin ý kiến về một vấn đề nào đó.

- *Tài định*: xét đoán để quyết định.

- *Hậu chỉ lục tuân*: (Ngự Tiễn Văn Phòng) đợi nhà vua ban chỉ để sao chép ra mà tuân hành.

- *Typhus*: một loại bệnh sốt chấy rận nguy hiểm do ký sinh trùng Rickettsia orientalis sống bám trên cơ thể con mò gây ra, cho nên bệnh này được gọi là bệnh sốt mò. Trong Tây y, nó còn được gọi là bệnh sốt Rickettsia. Đây là một bệnh gây sốt thành dịch, ổ dịch lưu hành ở các vùng phía đông Thái Bình Dương; Nhật Bản, Triều Tiên, Đài Loan, Việt Nam, Malaysia, Philippine, châu Úc...

- *Iles Paracels*: địa danh người Pháp dùng để chỉ quần đảo Hoàng Sa.

- *Le Secrétaire Général du Cabinet Impérial*: Trong một tờ châu bản khác bằng tiếng Việt cũng đề ngày 2/2/1939 với nội dung khác, chúng tôi thấy đề chức vụ của ông Trần Đình Tùng là “Cơ Mật sung Ngự Tiễn Văn Phòng Thương tá”. Do đó, chúng tôi dịch nhóm từ “Le Secrétaire Général du Cabinet Impérial” thành “Thương tá Ngự Tiễn Văn Phòng” (thay bằng dịch theo nghĩa đen là Tổng thư ký Ngự Tiễn Văn Phòng).

Như vậy, nội dung của hai văn bản trên đây có thể gộp chung lại để diễn đạt một cách đơn giản như sau:

Vào ngày 2/2/1939, Khâm sứ Trung kỳ Graffeuil gửi cho Tổng lý Ngự Tiễn Văn Phòng Phạm Quỳnh một văn thư đề nghị tâu xin Hoàng đế Bảo Đại truy tặng huy chương Long tinh của Nam triều cho ông Louis Fontan, người vừa qua đời trong ngày hôm ấy. Trước đó, ông này giữ chức vụ Chánh Cai đội hạng nhất của đội lính Khố xanh trú đóng tại đảo Hoàng Sa. Trong thời gian ra công tác tại đây, ông đã bị nhiễm bệnh sốt mò rất nguy hiểm, rồi ông chết tại Nhà thương lớn ở Huế. Ngay sau khi ông lâm chung, văn thư vừa nêu liền được tống đạt.

Sau khi nhận được, Tổng lý Ngự Tiễn Văn Phòng Phạm Quỳnh giao cho quan chức dưới quyền trực tiếp của mình là Thương tá Trần Đình Tùng trách nhiệm sao y nguyên văn một bản để đính kèm vào tờ phiến đệ trình lên vua. Ngày 3/2/1939, nghĩa là chỉ một hôm sau, tờ phiến và bản sao văn

thư ấy được Ngự Tiễn Văn Phòng dâng lên vua Bảo Đại. Trong tờ phiến, ông Tổng lý tuy không nhắc lại nguyên nhân cái chết của ông Fontan (vì đã có nói rõ ở văn thư đính kèm rồi), nhưng đề nghị ban thưởng “tứ hạng Long tinh” cho viên chức người Pháp ấy. Đây là một thái độ coi trọng những người thuộc chính quyền Bảo hộ có công phòng thủ đảo Hoàng Sa của Nam triều. Đọc xong tờ phiến và văn thư đính kèm, vua Bảo Đại chấp nhận những lời đề nghị trong đó ngay. Nhà vua “ngự phê” hai chữ “Chuẩn y” và ký tắt hai chữ “BĐ” (Bảo Đại) bằng viết chì màu đỏ.

Vậy là ngay sau đó, mọi việc cứ thế mà thi hành...

Qua tờ châu bản đề ngày 3/2/1939 này, chúng ta cần chú ý đến yếu tố “ngoại nhân”. Mặc dù ông Louis Fontan là người Pháp, nhưng vì ông đã bất chấp gian khổ và hiểm nguy để giữ gìn đảo Hoàng Sa cho Việt Nam, cho nên, Nam triều đã đánh giá cao công lao của ông sau khi ông hy sinh vì hải đảo ấy.^(*)

Tờ châu bản này cũng khẳng định thêm một lần nữa rằng trước khi cuộc thế chiến thứ hai bắt đầu và quân đội phát xít Nhật tấn công xâm chiếm vùng châu Á - Thái Bình Dương, đảo Hoàng Sa đã thuộc chủ quyền của Việt Nam; và ngay sau khi cuộc chiến tranh chấm dứt thì đảo đó vẫn trở lại thuộc chủ quyền của nước ta như cũ.

P T A

TÓM TẮT

Nội dung của tờ châu bản gốc đề ngày 15 tháng 12 năm Bảo Đại thứ 13 (3/2/1939) là một tờ phiến do Ngự Tiễn Văn Phòng dâng lên Hoàng đế Bảo Đại xin phê chuẩn việc tặng huy chương Long tinh hạng 4 cho viên Chánh cai đội hạng nhất người Pháp tên là Louis Fontan vừa mất vì bệnh sốt mò sau một thời gian cùng đội lính Khố xanh trấn thủ tại đảo Hoàng Sa.

Bản tấu đã được nhà vua chuẩn y. Kèm theo tờ châu bản này còn có bản sao tờ văn thư của Khâm sứ Trung Kỳ đề nghị Ngự Tiễn Văn Phòng tâu xin Hoàng đế Bảo Đại truy tặng huy chương cho viên Cai đội Louis Fontan.

Các văn bản này là những chứng cứ quan trọng về sự thực thi liên tục chủ quyền của Việt Nam tại quần đảo Hoàng Sa.

ABSTRACT

UNCOVERING ANOTHER OFFICIAL DOCUMENT REGARDING THE PARACELS

The document, dated December 15, 13th year of king Bảo Đại's reign (February 3, 1939), is a petition sent by the Royal Household Secretariat to Emperor Bảo Đại asking for his consent to bestow Long Tinh medal, fourth grade, to Louis Fontan, a French corporal of first-rank, who had just died of fevers after serving for some time with a team of local native troops on the Paracels.

The petition was approved. Together with this official document, there is also a copy of an official letter from the French Resident Superior requesting the Royal Household Secretariat to appeal to the king to decorate the above corporal with a posthumous title.

These documents are important evidences for the constant sovereignty of Vietnam over the Paracels.

* Tất nhiên là triều Nguyễn cũng rất coi trọng công lao của binh lính người Việt trong việc phòng thủ ở quần đảo Hoàng Sa. Xem thêm bài viết “Một tờ châu bản thời Bảo Đại liên quan đến đảo Hoàng Sa” của chúng tôi trên Tạp chí *Nghiên cứu và Phát triển* số 4 (75). 2009, số chuyên đề về biển, đảo Việt Nam.